

درس پانزدهم (زبان و آموزش)

۱. زبان ایلامی چه زبانی بود؟

زبان ایلامی، که مردمان ..... فلات ایران با آن سخن می گفتند، زبان رسمی و نوشتاری حکومت و تمدن ایلام بود. جنوب زبان ایلامی، که مردمان جنوب غربی فلات ایران با آن سخن می گفتند، زبان رسمی و نوشتاری حکومت و تمدن ایلام بود. زبان ایلامی، به عنوان زبان دوم نوشتاری در دوران هخامنشی از آن استفاده می شد.

۲. زبان های ایرانی به چه زبان هایی گفته می شود؟

زبان های ایرانی، شاخه ای از گروه زبان های « هند و ایرانی » به شمار می روند که اقوام هندی و ایرانی، پیش از جدا شدن از یکدیگر و سکونت در هند و ایران، با آن تکلم می کردند.

۳. زبان شناسان مراحل تغییر و تحول زبان های ایرانی را به چند دوره تقسیم کرده اند؟

زبان شناسان مراحل تغییر و تحول زبان های آنها را از آغاز تا کنون به سه دوره زبان های کهن، میانه و نو تقسیم کرده اند. فارسی باستان، نیای زبان فارسی امروزی زبان قوم پارس بوده و در دوره هخامنشی به آن سخن می گفته اند.

۴. مهم ترین مدارکی که از فارسی باستان مانده، چیست؟

سنگ نوشته های پادشاهان هخامنشی است که به خط میخی نوشته شده اند.

۵. زبان اوستایی چیست؟

اوستایی، زبانی بوده که مردمان بخشی از نواحی شرقی ایران به آن سخن می گفته اند.

۶. کتاب دینی زرتشتیان، اوستا به زبان ..... نوشته شده است.

به زبان اوستایی

۷. زبان های ایرانی دوره میانه در چه زمانی در ایران متداول بود؟

زبان های ایرانی دوره میانه، تقریباً از زمان سقوط هخامنشیان تا فروپاشی حکومت ساسانیان (۶۵۱ م. / ۳۱ ق.) و حتی قرون نخستین اسلامی در مناطق مختلف ایران متداول بودند.

۸. زبان پارتی یا پهلوی اشکانی در چه مناطقی متداول بود؟

زبان پارتی یا پهلوی اشکانی، در مناطق شمال و شمال شرق ایران متداول بود و زبان رسمی و درباری حکومت اشکانیان به شمار می رفت.

۹. زبان فارسی میانه یا پهلوی ساسانی در چه مناطقی رواج داشته است؟

زبان فارسی میانه یا پهلوی ساسانی که دنباله زبان فارسی باستان به حساب می آید، در نواحی جنوب و جنوب غربی ایران رایج بود و زبان رسمی و درباری حکومت ساسانی شمرده می شد.

۱۰. زبان های ایرانی نو به چه زبان هایی گفته می شود؟

زبان های ایرانی نو، به زبان هایی گفته می شود که در دوران اسلامی به تدریج در مناطق مختلف ایران رواج یافتند.

۱۱. داستان « هزار و یک شب » بر اساس چه داستان ..... مربوط به دوره ..... شکل گرفته است.

هزار افسان - دوره هخامنشی

۱۲. از کدام دوره نیز تقریباً هیچ نوشته ادبی به زبان و خط پارتی بر جا نمانده است؟

دوره اشکانیان

۱۳. گوسان ها چه کسانی بودند؟

در زمان حکومت اشکانی، نقل داستان های ملی و پهلوانی، رواج فراوان یافت و شاعران و موسیقی دانان دوره گردی که به گوسان ها معروف بودند، با شور و هیجان بسیار، این داستان ها را از حفظ برای مردم می خواندند.

۱۴. منظومه‌های داستانی « یادگار زیربان » و « درخت آسوریک » به چه خط و زبانی سروده شده است؟

نظر برخی از زبان‌شناسان، منظومه‌های داستانی « یادگار زیربان » و « درخت آسوریک » که به خط و زبان پهلوی ساسانی، متعلق به قرن ۵ م. هستند، ابتدا به زبان پارسی سروده شده بودند.

۱۵. داستان « بیژن و منیژه » اصل و ریشه..... دارند.

اشکانی

۱۶. آموزش و پرورش در ایران باستان شامل چه ابعادی بود؟

آموزش و پرورش در ایران باستان ابعاد گسترده‌ای داشت و شامل تربیت جسمانی، اخلاقی، اجتماعی، دینی، شغلی و حرفه‌ای می‌شد.

۱۷. آموزش در دوره‌ی ساسانیان را توضیح دهید؟

در دوره‌ی ساسانیان تعلیم و تربیت در چندین مرحله انجام می‌گرفت. کودکان تا پنج یا هفت سالگی در درون خانواده، پرورش می‌یافتند و مادران نقش مهمی در آشنایی فرزندان خود با آداب و رسوم خانوادگی، اجتماعی، دینی و میهنی و آموختن راه و رسم پسندیده‌ی زندگی به آنان داشتند. در زمان ساسانیان، تنها فرزندان خاندان شاهی، درباریان، اشراف و موبدان می‌توانستند به مدرسه بروند و تحصیل کنند. قسمتی از برنامه‌های آموزشی و مواد درسی مدارس و آموزشگاه‌ها از قبیل آموختن اصول دین زرتشتی، فراگیری آداب و رسوم دینی و میهنی و مختصری خواندن و نوشتن، همگانی بود. فرزندان موبدان، تعلیمات دینی و اوستایی را آموزش می‌دیدند و فرزندان دبیران نیز خط، زبان، ادبیات و حساب را می‌آموختند. در دوره‌ی ساسانیان، اداره‌ی آموزشگاه‌ها و مدارس نیز، عموماً در اختیار موبدان بود.

۱۸. پیشرفت‌های علمی کدام دوره به مراتب بیشتر از دوره‌های قبل بود؟

پیشرفت علمی و فرهنگی ایران در دوره‌ی ساسانی، به مراتب بیشتر از دوره‌های قبل بود.

۱۹. در زمان فرمانروایی کدام پادشاه، مبادلات فرهنگی با هند و روم گسترش یافت و چه نتیجه‌ای داشت؟

در زمان فرمانروایی خسرو انوشیروان، مبادلات فرهنگی با هند و روم گسترش یافت و در نتیجه آن، جنبش علمی نیرومندی در ایران پدید آمد.

۲۰. کدام پادشاه ساسانی علاقه‌ی زیادی به مباحث فلسفی و دینی نشان می‌داد؟

انوشیروان علاقه‌ی زیادی به مباحث فلسفی و دینی نشان می‌داد.

۲۱. برجسته‌ترین مراکز علمی جهان باستان در عصر ساسانی در شهر ..... پدید آمد.

برجسته‌ترین مراکز علمی جهان باستان، دانشگاهی بود که در عصر ساسانی در شهر جندی‌شاپور پدید آمد.

۲۲. شهر جندی‌شاپور در حوالی ..... ، در استان ..... قرار داشته است.

دزفول کنونی - خوزستان

۲۳. در دانشگاه جندی‌شاپور چه دانش‌هایی آموز داده می‌شد؟

در دانشگاه جندی‌شاپور، دانش‌های مختلفی مانند پزشکی، فلسفه، نجوم و الهیات تدریس می‌شد، اما پزشکی بیش از سایر رشته‌ها رونق و پیشرفت داشت.

پرسش‌های نمونه پانزدهم

۱- چهار مورد از مهم‌ترین زبانه‌های ایرانی دوران باستان را فهرست کنید و دلیل اهمیت هر یک از آنها را بیان کنید.

۲- به نظر شما چرا آثار ادبی مکتوبی از دوران هخامنشیان و اشکانیان بر جا نمانده است؟ (دو دلیل ذکر نمایید)

۳- گوسان‌ها، چه نقش فرهنگی‌ای در تاریخ ایران در عصر اشکانیان داشتند؟

۴- مهم‌ترین اهداف تعلیم و تربیت در ایران باستان چه بوده است؟

۵- با توجه به مطالبی که در درس ۱۲ در باره‌ی ویژگی‌های نظام طبقاتی عصر ساسانی خواندید، چه ارتباطی میان این نظام با

آموزش و تحصیل وجود داشته است؟